

тимізація виробничо-галузевої структури інтегрованих сільськогосподарських підприємств дозволить збільшити обсяги виробництва продукції та підвищити ефективність сільськогосподарської діяльності.

Висновки. Отже, інтегровані структури дозволяють залучати додаткові фінансові ресурси, раціональніше використовувати спільну інфраструктуру. Вони позитивно впливають на економічний сектор регіону і можуть сприяти подоланню соціально-економічних проблем села. В процесі поглиблення інтеграції сільськогосподарські товаровиробники проходять різні стадії інтегрування, що залежить від цілей та завдань інтеграційної структури і відбувається під впливом кон'юнктури ринку. Аналіз економічної ефективності діяльності досліджуваних інтегрованих підприємств на основі традиційного підходу та інтегрального показника економічної ефективності підтверджують, що виробнича діяльність інтегрованих сільськогосподарських підприємств є ефективнішою, оскільки величина розрахованих коефіцієнтів та показника є вищою за середнє значення по району. Одним із пріоритетних шляхів оптимізації виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств є взаємодія з переробними підприємствами у сфері «виробництво-заготівля-переробка» шляхом часткового об'єднання капіталу. Такі зміни інтеграційних взаємовідносин дають змогу збільшити виробництво валової продукції.

Список використаних джерел:

1. Эффективность по Парето [Электронный ресурс] / Режим доступа http://ru.wikipedia.org/wiki/Эффективность_по_Парето.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : [монографія] / Василь Гаврилович Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
3. Горлачук В. В. Економіка підприємства : [навчальний посібник] / В. В. Горлачук, І. Г. Яненко. – М. : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
4. Лисситса А. Бабичева Т. Теоретические основы анализа продуктивности и эффективности сельскохозяйственных предприятий. / А. Лисситса, Т. Бабичева // Discussion Paper. – 2003. – № 49.
5. Інтеграційні стратегії // advanter.com.ua/articles.php?articlesid=17.

Рецензент: д.е.н., професор Єрмаков О.Ю.

УДК 338 : 630.1.33

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЛІЄЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Мельник В.І., к.е.н., доцент

Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

У статті обґрунтовано організаційно-економічні передумови ефективного функціонування олієжирового підкомплексу України, визначено роль державного регулювання та окреслено основні складові активізації інфраструктурного розвитку олієжирового підкомплексу України.

In the article the organizational and economic conditions for effective functioning of the oil and fat subcomplex of Ukraine, the role of government regulation and outlines the main components enhance infrastructural development oil and fat subcomplex Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних процесів зростає потреба в підвищенні ефективності функціонування експортно-

орієнтованих галузей економіки та забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної продукції на засадах всебічного розвитку агропромислового виробництва України та створення організаційно-економічних передумов його ефективного функціонування.

Для максимальної реалізації економічних можливостей розвитку олійно-жирової галузі та зміцнення її позицій на міжнародних ринках необхідно вирішити низку проблем, пов'язаних з раціональним нарощуванням сировинної бази та переробної сфери, підвищенням ефективності їх функціонування, вдосконаленням регуляторної політики держави [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем розвитку олієжирового підкомплексу займалися В. І. Бойко, В. М. Гаврилюк, О. Г. Дерев'яно, В. С. Жигало, М. В. Калінчик, В. В. Лазня, В. М. Лисогор, А. А. Побережна, М. В. Присяжнюк, П. Т. Саблук, А. В. Фаїзов, О. М. Шпичак та ін. Втім, нині, виникає потреба в обґрунтуванні організаційно-економічних передумов ефективного функціонування олієжирового підкомплексу України, зважаючи на динамічні зміни кон'юнктури ринку та наявні ресурсні можливості для галузевого розвитку.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення та обґрунтування організаційно-економічних передумов ефективного функціонування олієжирового підкомплексу України. Завдання роботи передбачають оцінку сучасного стану виробництва продукції, дослідження проблем регуляторної політики, стимулювання і розвитку олієжирового підкомплексу та створення умов щодо ефективного функціонування.

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних аспектів формування організаційно-економічного механізму ефективного функціонування олієжирового підкомплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з форм галузевої структури АПК є поєднання взаємопов'язаних стадій одного виробничого процесу, що охоплює виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарської продукції. Циклічність такого взаємозв'язку повною мірою відображає олієжировий підкомплекс.

Водночас, незважаючи на економічну привабливість і великий потенціал, динамічному розвитку комплексу перешкоджає нестабільність виробництва олійного насіння, що може призвести до послаблення позицій вітчизняної олієжирової галузі на зовнішніх продовольчих ринках.

Проблема непродуктивного і нестабільного вирощування олійних культур має комплексний характер. Стримуючими факторами виробництва є не лише незадовільна матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств, через яку, за експертними оцінками щорічно втрачається до 10–15 % врожаю олійних культур, а й незначні обсяги загальних інвестицій в сільське господарство, брак відповідних трудових ресурсів та сприятливих соціально-економічних умов для їх розширеного відтворення [2].

Порівняно з іншими країнами-виробниками, наша держава має унікальні природно-кліматичні умови для вирощування різних видів олійних культур, проте основною продукцією сировинної бази підприємств олієжирового ком-

плексу залишається соняшник, а в секторі промислового виробництва рослинних олій на соняшникову припадає 97 %.

Виробництво соняшнику у 2012 р. зменшилось порівняно з 2011р. на 3,5 % і склало 8,4 млн.т (у вазі після доробки), що відбулося за рахунок зниження урожайності на 1,9 ц з 1 га, або на 10,3 %. Сільськогосподарськими підприємствами зібрано 7,1 млн.т соняшнику (на 2,4 % менше) при середній урожайності 17,3 ц з 1 га, у 2011 році – 19,0 ц. У загальному обсязі виробництва олійних культур в Україні соняшник займає більше 90 %, а в структурі посівних площ не менше 10 %. Щорічний валовий збір постійно збільшується і в 2011 році досяг рекордної цифри – 8,36 млн. тонн (рис. 1). Країна посідає третє місце в світовому рейтингу після Аргентини та Росії, забезпечуючи від 7 до 12 % світового виробництва соняшнику.

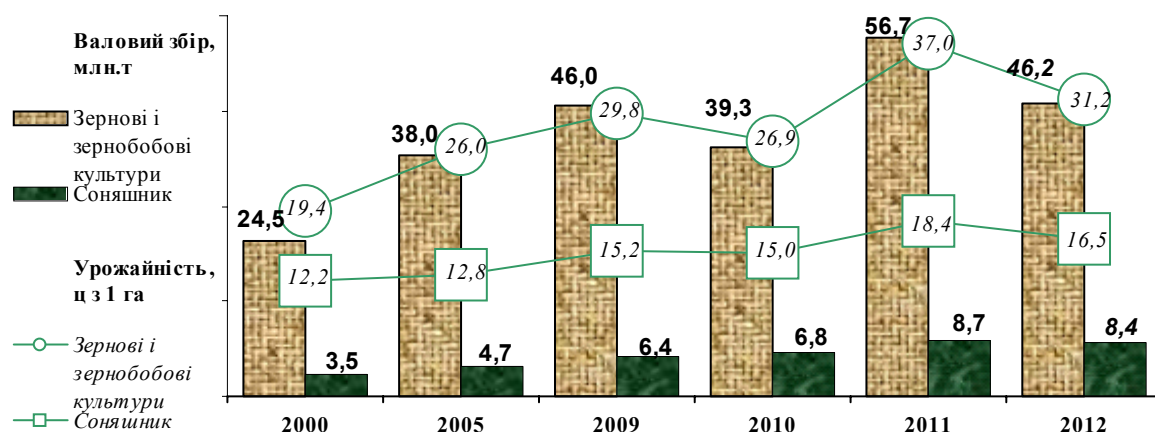

Рис. 1. Динаміка виробництва та урожайності зернових і зернобобових культур, соняшнику [3]

Аналіз розвитку виробництва, за галузями переконає, що 2011 рік увійде в історію українського землеробства. Завдяки кваліфікованій праці людей, впровадженню інтенсивних технологій, а також впливу природних чинників у різних природно-кліматичних зонах отримано високі показники продуктивності землі [4].

Виробництво і збут олієжирової продукції, як об'єкт управління, має ряд особливостей соціально-економічного (багатоукладність сільської економіки; зростання масштабів виробництва; ускладнення соціально-економічних зв'язків; посилення інтеграції і кооперування; перехід до інтенсивних форм господарювання; невідповідність між рівнем виробництва і споживання рослинної олії; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції), організаційно-технічного (використання біокліматичного потенціалу, незамінність головних засобів виробництва, територіальну розосередженість і сезонність виробництва) і специфічного (пріоритет олієжирової продукції в продовольчій безпеці та забезпеченості; швидка окупність затрат; конкурентоспроможність на світовому ринку) характеру.

Досягнення мети стимулювання і розвитку олієжирового підкомплексу може здійснюватися за рахунок зниження законодавчих бар'єрів в інвестиційній діяльності, а також таких інструментів, як система спільного фінансування інноваційних проектів з боку зацікавлених суб'єктів, включаючи великі фінансово-промислові групи.

При цьому, необхідно створювати стимули для структурно- організаційної перебудови галузі на основі приватно-державного партнерства, що забезпечуватиме використання лізингових та концесійних механізмів фінансування інвестиційних та інфраструктурних проектів на регіональному рівні.

Важливе значення матиме розвиток практики максимально тісної взаємодії з підприємницькими асоціаціями для вироблення політики розвитку та реалізації цільових програм. Необхідне проведення політики з виявлення можливостей розвитку еколого-економічних кластерів на територіальному рівні.

Регіони України, що є основними виробниками сировинної продукції для олієжирового підкомплексу, володіючи значним транспортним потенціалом, повинні мати відповідну високорозвинену транспортно-логістичну систему. Практика показує, що від того, наскільки розвинена транспортна інфраструктура, напряму залежить конкурентоспроможність не тільки регіону, але і країни в цілому. Однак, маючи значний транспортно-транзитний потенціал, Україна нині не може включитися у світову транспортно-логістичну систему через значний розрив у розвитку інфраструктури. Однією з головних перешкод реалізації інноваційного потенціалу та приходу зарубіжних компаній на ринок є низька якість сервісу, транспортного обслуговування, екологічна безпека. Тому, передусім потребує вдосконалення організаційно-економічний механізм розвитку підприємств олієжирового підкомплексу.

Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств олієжирового підкомплексу розглядається нами як сукупність інституціональних структур, методів та стимулів їх взаємодії, важелів організаційного, економічного і правового впливу на процес виробництва, розподілу, обміну та споживання продукції через систему їх виробничої, переробної та збутової мережі.

Відтак, основними функціями організаційно-економічного механізму розвитку підприємств олієжирового підкомплексу є:

- подолання диспропорцій та відновлення рівноваги між попитом та пропозицією;
- збалансування інтересів суб'єктів ринку;
- створення сприятливих умов для економічного зростання;
- спрямування діяльності товаровиробника на отримання максимального результату діяльності, визначення перспективного ринку збуту;
- удосконалення організації та методів управління, нормативно-правового регулювання.

Реалізація такого механізму можлива через оптимізацію ресурсного потенціалу галузі, використання новітніх підходів до організації функціонування підкомплексу й державне стимулювання вітчизняних товаровиробників олійної продукції.

Основними підходами забезпечення високого рівня державного регулювання при виробництві олійних культур є:

- цінове регулювання;
- проведення субсидування виробників, які виготовляють засоби та предмети праці, а також відсотків по одержаних ними кредитах;
- формування сприятливих умов для розвитку ринку;
- виділення бюджетних коштів на вдосконалення виробничої матеріаль-

но-технічної бази, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва і фінансування регіональних державних програм розвитку виробництва;

– проведення заходів на макроекономічному рівні по впровадженню пільгового оподаткування;

– вдосконалення зовнішньоторговельної діяльності.

Держава підтримує розвиток експортно-орієнтованого комплексу, про що свідчать заходи пов'язані з відміною квот на експорт соняшникової олії, захистом інтересів підприємств олійно-жирової галузі у конфліктах щодо якості її продукції на європейському ринку, поступовим врегулюванням проблемного питання з ЄС щодо відміни експортного мита на насіння соняшнику при створенні зони вільної торгівлі [1, с. 21].

Державна підтримка олійного підкомплексу, на наш погляд, насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію.

Втім, як зазначає П. Т. Саблук: «Нині ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не забезпечує прибутковості авансованого капіталу, адекватної середньому рівню по національній економіці, а критерій норми прибутку ще не став регулятором економічних відносин на всіх щаблях управління державою і суб'єктами господарської діяльності» [5].

Вступ до СОТ примушує вітчизняних виробників опанувати нові навички управління, сучасні аспекти ділової практики, а також сприяє збільшенню надходжень іноземних інвестицій. Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більш високий рівень, якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт.

У найближчі роки після отримання членства України у СОТ можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків [6].

Положення про необхідність державного управління розвитком сільськогосподарства в розвинених країнах світу стало аксіомою і за будь-яких зовнішніх чи внутрішніх обставин не підлягає фундаментальному перегляду. Навпаки, в умовах світових фінансових, продовольчих та енергетичних викликів ці країни посилюють регуляторний характер розвитку сільськогосподарського виробництва, змінюючи акценти на ті чи інші пріоритети. Держави все більше втручаються в глибинні соціально-економічні питання його функціонування [4, с. 11].

Концепція розвитку олійного підкомплексу України передбачає концентрацію посівів олійних культур у районах з найсприятливішими умовами для їхнього вирощування. Реалізація цієї програми вимагає зміцнення матеріально-технічної бази всіх його сфер: виробничої, заготівельної та переробної. Слід вдосконалювати не тільки систему виробництва, а й заготівлі та переробки насіння олійних культур.

Висновки. Організація виробництва і збуту продукції олієжирового підкомплексу, враховуючи соціально-економічні, організаційно-технічні передумови розвитку, та вирішуючи економічні, соціальні та екологічні проблеми через систему адміністративних, організаційних та економічних методів, є особливою формою діяльності по регулюванню ринку олійних, створенню належ-

них умов для виробництва олійно-жирової продукції певного обсягу, асортименту, якості і швидкого доведення його до споживача та обумовлює його особливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, фінансової стійкості, соціальної та політичної стабільності розвитку всього аграрного сектора економіки. Вирішення пріоритетних завдань щодо галузевого зростання можливе через розвиток інноваційного потенціалу, впровадження новітніх наукових розробок та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції й сприятиме подальшим структурним зрушенням в напрямі підвищення ефективності функціонування підприємств олієжирового підкомплексу.

Список використаних джерел:

1. Фаїзов А. В. Олієжировий комплекс: проблеми і фактори розвитку / А. В. Фаїзов // Агроінком, 2011. – № 10-12. – С. 21-29.
2. Жигало В.С. Виробництво зернових та олійних культур в Україні проблеми та перспективи в умовах світової продовольчої кризи / В. С. Жигadlo, О. В. Сікачина О.В.: за ред. В. Артюшина. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. – 44 с.
3. Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Безуглий М. Д. Стан, основні тенденції та напрями розвитку сільського господарства України / М. Д. Безуглий, С.М. Кваша // Агроінком, 2012.– С. 3-25.
5. Саблук П.Т. Реалізація механізму реформ в аграрній сфері / П.Т. Саблук // Економіка АПК, 2011. – № 10. – С. 3-6.
6. Лисогор В.М. Неформалізований аналіз інноваційних механізмів державного регулювання виробництва насіння соняшнику // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 1. – С. 138-142.

Рецензент: д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 631.11:339.5

ЗМІСТ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ» В СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Нестеров І.Г., аспірант

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Розглянуто зміст концептуального поняття «система управління» в структурних підрозділах агропромислових транснаціональних корпорацій (ТНК).

The content of conceptual idea of “management system” in the structural subdivisions of agroindustrial multinational corporations has been considered.

Постановка проблеми. Адекватний облік і аналіз специфічних потреб, які притаманні економікам та підприємствам як України, так і інших країн СНД, потребує перегляду ділових практик, які сформувалися на ринках Європи, а також Північної і Південної Америки та адаптації їх до реалій пострадянського простору. Агропромислові компанії впроваджують нові прогресивні концепції управління бізнес-процесами для удосконалення та модернізації системи управління, краще адаптованої до специфіки регіону розташування і видів діяльності структурних підрозділів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики, пов'язаної з діяльністю ТНК у світі та у певному, окремо взятому регіоні, а також окремих аспектів формування, функціонування та вдосконалення сис-